

Početna stranica>Zakonodavstvo i sudska praksa>Nacionalno zakonodavstvo

Valsts tiesību akti

Finska

Šajā lappusē ir sniegta informācija par Somijas tiesību sistēmu.

Tiesību avoti

Ar terminu "tiesību avoti" apzīmē tos avotus, kuros atrodamas tiesību normas. Somijā ir gan valsts tiesību avoti, gan starptautiskie tiesību avoti. Tiesību avoti ir rakstīti un nerakstīti. Kopsavilkums par visiem tiesību avotiem ir sniegts turpmāk tekstā.

Juridisko instrumentu veidi – apraksts

Valsts tiesību avoti

Visnozīmīgākie valsts tiesību avoti ir rakstiskie tiesību akti. Termins "tiesību akti" šajā kontekstā ir plaši interpretējams kā konstitūcija, parasti likumi (ko sauc arī par Parlamenta aktiem), dekrēti, kurus izdevis republikas prezidents, Ministru padome vai ministrijas, un normatīvie akti, ko izdevušas zemāka līmeņa iestādes. Normatīvie akti, ko izdevušas zemāka līmeņa iestādes, un dekrēti var tikt izdoti tikai saskaņā ar konstitūciju vai parastu tiesību aktu, kurā parasti norāda valsts iestādi vai institūciju, kas pilnvarota to izdot.

Apstākļos, kad rakstiska tiesību akta nav, Procedūras kodeksa 1. nodaļa 11. iedaļā ir noteikts, ka arī paraža var būt tiesību avots. Lai paraža būtu saistoša, tai jābūt taisnīgai. Paražu tiesības pastāv jau kopš seniem laikiem, un to pašreizējais jēdziens ir diezgan nekonkrēts. "Paraža" tagad galvenokārt nozīmē noteiktu vispāratzītu praksi, kas tiek īstenota, piemēram, komercdarbībā. Tā kā rakstisko tiesību aktu noteikumi tagad ir diezgan visaptveroši, mūsdienās paražai kā tiesību avotam nozīme ir salīdzinoši reti. Tomēr dažās jomās, piemēram, līgumtiesībās, paražu tiesībām vēl joprojām ir diezgan nozīmīga loma. Likumdošanas pasākumu sagatavošanas darbs un tiesu nolēmumi arī ir tiesību avots. Likumdošanas pasākumu sagatavošanas darbs sniedz informāciju par likumdevēja nodomu, un tādēļ šādi dokumenti tiek izmantoti tiesību aktu interpretācijā. No dažādiem tiesu nolēmumiem kā tiesību avoti visnozīmīgākie ir augstāko tiesu, t.i., Augstākās tiesas un Augstākās administratīvās tiesas nolēmumi. Šo divu tiesu nolēmumi tiek dēvēti par precedentiem. Lai gan precedenti nav juridiski saistoši, praksē tiem ir liela nozīme. Arī citu tiesu lēmumi var būt nozīmīgi kā tiesību avots. Ja zemākās instances tiesas nolēmums ir galīgs, zemākās instances tiesu praksei var būt liela praktiska nozīme.

Jurisprudence, vispārīgie tiesiskie principi un uz faktiem balstīti argumenti arī ir valsts tiesību avoti. Jurisprudence konkrētais uzdevums ir pētīt tiesību sistēmas saturu – tiesību aktu interpretāciju un klasifikāciju, tādēļ arī tā ir nozīmīga kā tiesību avots. Vispārīgiem tiesiskiem principiem un uz faktiem balstītiem argumentiem arī var būt nozīme kā tiesību avotiem. Kā izklāstīts šeit tālāk, šo avotu vieta tiesību avotu hierarhijā ir zemāka nekā citiem iepriekš minētajiem tiesību avotiem.

Starptautiskie tiesību avoti un Eiropas Savienības tiesības

Starptautiskie nolīgumi un citas starptautiskās saistības, kuras Somija uzņēmusies, ir Somijai saistoši tiesību avoti. Kā tiesību avotam nozīme ir arī to starptautisko organizāciju praksei, kuras piemēro šādus nolīgumus. Šajā kategorijā kā tiesību avota piemēru var minēt Eiropas Padomes Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvenciju, tādēļ Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakse ir saistīta ar konvencijas interpretāciju.

Somijai kā Eiropas Savienības dalībvalstij ir saistoši arī tās tiesību akti. Regulas un direktīvas ir visnozīmīgākie Eiropas Savienības tiesību akti. Regulas ir tieši piemērojamas visās dalībvalstīs, un dalībvalstīm ir jāīsteno direktīvas. Šī iemesla dēļ arī īstenošanas tiesību aktu sagatavošanas darbiem ir zināma nozīme ES tiesību interpretācijā, lai gan tā ir daudz mazāka nekā valsts tiesību aktu sagatavošanas darbiem.

Citi ES regulējošie instrumenti Somijai ir saistoši tādā pašā mērā kā citām dalībvalstīm. Eiropas Kopienas tiesas nolēmumi arī ir nozīmīgi kā tiesību avots, jo tie ir daļa no Eiropas Savienības tiesību kopuma.

Normu hierarhija

Somijas tiesību avoti parasti tiek iedalīti stingri saistošos, mazāk saistošos un pieļaujamos tiesību avotos. Tiesību akti un paražas ir stingri saistoši tiesību avoti. Šī iemesla dēļ tie ieņem augstāko vietu hierarhijā. Tiesībsargājošām iestādēm ir oficiāls pienākums tos piemērot; to neievērošana tiek uzskatīta par amatpārkāpumu. Valsts tiesību aktu hierarhija ir šāda:

Konstitūcija;

parasti likumi (parlamenta akti);

republikas prezidenta, Ministru Padomes un ministriju izdoti dekrēti un

normatīvie akti, ko izdevušas zemāka līmeņa iestādes.

Mazāk saistošus tiesību avotus, proti, tos, kas hierarhijā ierindojas zemāk, veido likumdošanas pasākumu sagatavošanas darbs un tiesu nolēmumi. Ja šie tiesību avoti netiek ievēroti, amatpārkāpuma sankcijas pret tiesībsargājošo iestādi netiek piemērotas, tomēr, iespējams, ka nolēmums tiks apstrīdēts augstākās instances tiesā. Pieļaujamo tiesību avotu kategoriju skaitā ir jurisprudence, vispārīgie tiesiskie principi un uz faktiem balstīti argumenti. Pieļaujamie tiesību avoti nav saistoši, bet tos var izmantot, lai pamatotu argumentu un tādā veidā pastiprinātu nolēmuma pamatojumu.

Starptautiskie nolīgumi ir tādā pašā hierarhijas līmenī kā instruments, ko izmanto to īstenošanai Somijā. Tātad, ja starptautisku nolīgumu īsteno ar likumu, šī nolīguma noteikumi ir vienā hierarhijas līmenī ar likuma noteikumiem. Ja tomēr starptautiskās saistības ir īstēnotas saskaņā ar dekrētu, saistību noteikumi ir vienā hierarhijas līmenī ar dekrēta noteikumiem. Tādējādi īstenošanas noteikumi ir analogi tā paša hierarhijas līmeņa valsts noteikumiem.

Institucionālā sistēma

Institūcijas, kas ir atbildīgas par normatīvo aktu pieņemšanu

Saskaņā ar Somijas konstitūciju, likumdošanas vara Somijā ir parlamentam. Parlaments izdod visus parastos likumus, kā arī nosaka konstitūcijas grozījumus. Parlamenta izdotie likumi var paredzēt citām iestādēm pilnvaras izdot normatīvos aktus par attiecīgiem jautājumiem. Uz šāda pilnvarojuma pamata republikas prezidents, valdība un ministrija var izdot dekrētus. Ja nav noteikuma, kas nosaka dekrēta izdevēju, to izdod valdība. Noteiktos apstākļos arī zemāka līmeņa iestādi ar likumu var pilnvarot izdot normatīvos aktus par attiecīgiem jautājumiem, ja saistībā ar attiecīgo noteikumu jomu tam ir īpašs pamatojums un šo noteikumu būtība neprasa tos pieņemt ar likumu (aktu) vai dekrētu. Jābūt skaidri norādītai arī šāda pilnvarojuma darbības jomai. Tikai iepriekš minētajām iestādēm ir pilnvaras izdot vispārēji saistošus normatīvos aktus.

Lēmumu pieņemšanas process

Normatīvo aktu ieviešana un stāšanās spēkā

Lai pieņemtu tiesību aktu, tas kā valdības priekšlikums vai parlamenta locekļa iniciatīva ir jāiesniedz izskatīšanai parlamentam. Valdības priekšlikumi tiek sagatavoti ministrijās, un vēlāk ministrijās tos apspriež valdības plenārsēdē. Pēc tam lēmums par valdības priekšlikuma iesniegšanu parlamentam tiek pieņemts prezidenta sesijā.

Vispirms par valdības priekšlikumu notiek iepriekšējās debates, pēc kurām tas tiek nodots izskatīšanai parlamenta komitejā. Komiteja uzklausā ekspertus un sagatavo ziņojumu par valdības priekšlikumu. Tad šo priekšlikumu nodod izskatīšanai parlamenta plenārsēdē, kur parlamenta komitejas ziņojums kalpo par pamatu likumprojekta apspriešanai. Lēmums par likumprojekta pieņemšanu tiek pieņemts parlamenta plenārsēdē divos lasījumos. Parlaments var pieņemt likumprojektu bez grozījumiem, var to grozīt vai noraidīt. Galīgais lēmums attiecībā uz likumprojektu jāpieņem parlamentam. Parastus likumprojektus parlamentā pieņem ar vienkāršu balsu vairākumu, savukārt konstitūcijas grozīšanai nepieciešams noteikts balsu vairākums.

Ja parlaments ir pieņēmis likumprojektu, tas tiek nosūtīts republikas prezidentam apstiprināšanai. Tiesību akts stājas spēkā likumprojektā norādītajā dienā, tomēr ne agrāk kā datumā, kad tas publicēts Somijas likumu krājumā.

Republikas prezidenta, valdības vai ministriju izdoti dekrēti tiek sagatavoti ministrijā, kas atbild par attiecīgo jomu. Kas attiecas uz prezidenta dekrētiem, republikas prezidents pieņem lēmumu par dekrēta izdošanu, pamatojoties uz valdības iesniegtajiem priekšlikumiem. Valdības dekrētu izdošanu nosaka valdības plenārsēdēs, bet ministrijas dekrētu izdošanu nosaka attiecīgā ministrija. Visi dekrēti tiek publicēti Somijas likumu krājumā. Dekrēts stājas spēkā dekrētā norādītajā dienā, tomēr ne agrāk kā datumā, kad tas publicēts Somijas likumu krājumā.

Zemāka līmeņa iestāžu izdotos normatīvos aktus, ko praksē parasti sauc par lēmumiem vai noteikumiem un normām, sagatavo attiecīgā iestāde, kas arī lemj par to pieņemšanu. Zemāka līmeņa iestāžu pieņemtie noteikumi stājas spēkā tajos noteiktajā dienā un tiek publicēti attiecīgās iestādes normu un noteikumu krājumā.

Juridiskās datubāzes

Finlex

Finlex ir juridiskā datu banka ar vairāk nekā trīsdesmit datubāzēm. Informācija par likumdošanu Finlex ir sakārtota sešās datubāzēs. Tajā cita starpā ir: Somijas tiesību aktu un dekrētu tulkojumu datubāze, to skaitā Somijas parlamenta tiesību aktu tulkojumi (galvenokārt angļu valodā), tiesību aktu un dekrētu konsolidētie teksti (somu un zviedru valodā), atsaucēs datubāze, kurā ir jebkurā tiesību aktā vai dekrētā veikto izmaiņu saraksts, tiesību akti un dekrēti sāmu valodā.

Somijas tiesību aktu un dekrētu tulkojumi (galvenokārt angļu valodā) ir vienā datubāzē. Tiesību aktu un dekrētu oriģinālie teksti ir atsevišķās datubāzēs.

Visjaunākos tiesību aktus var atrast Somijas likumu krājuma elektroniskajā versijā.

Judikatūra Finlex ir sakārtota vairāk nekā desmit datubāzēs, ieskaitot datubāzi par Augstākās tiesas precedentiem un Augstākās Administratīvās tiesas, apelācijas tiesu, administratīvo tiesu un specializēto tiesu lietām.

Citās Finlex datubāzēs ir atrodami starptautiskie līgumi, sekundārie tiesību akti un valdības likumprojekti.

Datubāzēm var piekļūt **bez maksas**.

Citas datubāzes

Papildu Finlex Somijā ir pieejamas arī citas datubāzes par tiesību aktiem, judikatūru, valdības likumprojektiem un juridisko literatūru. Datubāze **Edilex** un **Suomen laki** sniedz vispusīgus juridiskās informācijas tiešsaistes pakalpojumus. Gan Edilex, gan Suomen laki ir datubāzes, kas ietver valsts tiesību aktus, judikatūru, kā arī citus materiālus. Lielākā daļa no pakalpojumiem ir jāabonē. WSOYPro ir trešais komerciālais juridiskās informācijas pakalpojumu sniedzējs Somijā. Lielākā daļa materiālu ir pieejami tikai abonentiem.

Lapa atjaunināta: 02/02/2021

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsaucies. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.